

Eestimaa Looduse Fond

LOODUSKAITSES VABATAHTLIKUNA OSALEMINE JA SELLE LOODUSHARIDUSLIK MÕJU

Uuringu aruanne

Cumulus Consulting OÜ
Tallinn 2012

Sisukord

SISUKORD	2
TÄNUSÕNAD.....	3
SISSEJUHATUS	4
1. VALIM JA UURINGU METOODIKA	5
1.1. VALIMI MOODUSTAMINE	5
1.2. UURINGU METOODIKA	6
2. UURINGU TULEMUSED	7
2.1. RESPONDENTIDE TAUST.....	7
2.2. TALGUTEL OSALEMISE MOTIVAATORID	11
2.3. TALGUTE MÕJU	16
2.4. TALGUTE KORRALDAMINE JA TAKISTUSED OSALEMISEL	21
KOKKUVÕTE	26
LISAD	27
LISA 1. KÜSITLUSANKEET	27
LISA 2. FOOKUSGRUPPIDES OSALENUTE NIMEKIRI.....	28

Tänu sõnad

Eestimaa Looduse Fond ja Cumulus Consulting soovivad avaldada tänu kõigile, kes uuringu valmimisele kaasa aitasid. Suur tänu talgulistele, kes leidsid aega küsimustele vastata, ja vabatahtlikele, kes aitasid küsimustikku koostada ning hiljem vastustevahelisi seoseid otsida. Erilised tänud Triin Nõule, kes aitas kaua küpsenud mõttel loodustalgul osalejate hinnangute uurimisest projektitaotluseks saada ja Edvard Ljulkole, kes andis väärt viiteid ja soovitusi haridusliku mõju uurimise teemal. Suur tänu ka rahastajale – Keskkonnainvesteeringute Keskusele.

Tänu teie panusele sai käesolev uuring teoks!

Sissejuhatus

Uuringu "Looduskaitstes vabatahtlikuna osalemine ja selle loodushariduslik mõju" eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid looduskaitsealaseid teadmisi omandavad looduskaitse vallas tegutsevad vabatahtlikud läbi vabatahtliku töö, ning kuidas nad saadud teadmisi ja kogemusi hindavad. Samuti sooviti saada ülevaade nende võimalustest ja valmidusest teha tasustamata tööd ja selgitada välja vabatahtliku töö tegemist takistavad tegurid.

Eestis on viimastel aastatel vabatahtlikku tegevust järjest enam uurima hakatud. Aastatel 2008-2009 valmis Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskuse eestvedamisel ja erinevate ekspertide juhtimisel (2 etapis) uurimus "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis". Antud uurimus annab üldinfot Eestis vabatahtliku tegevuse kohta. Samas pole senini uuritud looduskaitse vabatahtlikkuse loodushariduslikku mõju vabatahtlikele.

Uuringu läbiviimine tulenes vajadusest koguda infot looduskaitse valdkonnas vabatahtlikega töötavate organisatsioonide edasiste tegevuste planeerimiseks, samuti saada ülevaade looduskaitse talgutega kaasnevast loodushariduslikust mõjust. Eestis on looduskaitse vabatahtlik tegevus järjest kasvanud, siiski pole senini uuritud selle loodushariduslikku mõju. Loodushariduse all mõistetakse käesolevas uuringus haridust, mille eesmärgiks on tagada looduse tundmine ja sellest aru saamine, mõistmine, et inimene on osa suurest tervikust. Loodusharidus on suunatud looduse vahetule kogemisele.

Uuring koosnes kolmest osast ja selles kasutati nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Esimeses osas töötati välja küsimustik, mida arutati fookusgruppides, teises viidi läbi telefoniintervjuud. Kolmanda osa eesmärgiks oli intervjuude tulemuste tõlgendamine fookusgruppides.

Raport koosneb kahest osast. Esimeses antakse ülevaade valimist ja metoodikast, teises käsitletakse tulemusi: talgutel osalejate motivatsioon ja seda mõjutavad tegurid, talgute loodushariduslik mõju ning vabatahtliku töö tegemist takistavad tegurid. Neile lisandub eraldi peatükina kokkuvõte, milles on välja toodud ka üldisemad järeldused. Küsitlusankeet on raportile lisatud.

Uuringu viis Eestimaa Looduse Fondi tellimusel läbi uuringu- ja konsultatsiooniettevõtte Cumulus Consulting OÜ. Uuringut rahastas läbi Keskkonnahariduse programmi Keskkonnainvesteeringute Keskus.

1. Valim ja uuringu metoodika

1.1. Valimi moodustamine

Uuringu eesmärk oli uurida looduskaitseliste talgute mõju nendel osalenutele. Eestimaa Looduse Fondi (edaspidi ELF) hinnangul oli aastal 2012 Eestis kaks regulaarselt looduskaitseliste talgute korraldavat organisatsiooni – Eestimaa Looduse Fond ja Pärandkoosluste Kaitse Ühing (edaspidi PKÜ), kelle talgutel osales iga-aastaselt vähemalt 100 inimest. Seetõttu moodustati valim nende kahe organisatsiooni talguliste hulgast.

Kogu Eesti taasiseseisvumise järgsel perioodil on looduskaitseline vabatahtlik tegevus järjest kasvanud. 2011. aastal võttis ainuüksi ELFi poolt korraldatud looduskaitselistest talgutest osa 668 inimest. Talgutööd looduskaitse heaks on peetud oluliseks muu hulgas ka selle loodusharidusliku mõju pärast vabatahtlikele.

Eestimaa Looduse Fond on talgute erinevatele Eesti kaitsealadele korraldanud aastast 2001. Selle ajaga on toimunud üle 320 erineva talguürituse üle 5500 osalejaga. Üheks oluliseks eesmärgiks talgute korraldamisel on olnud ka looduskaitseliste teadlikkuse tõstmine nii osalejate kui ka avalikkuse hulgas. ELFi talgud kestavad tavaliselt 3-5 päeva. Töös on peamiselt erinevate pärandkoosluste taastamine ja hooldus ning rikutud määrgalade veerežiimi taastamine. Talgugrupis on tavaliselt tosikond talgulist.

Uuringuprojektis partnerina osalev Pärandkoosluste Kaitse Ühing on mittetulunduslik ühing, mis on asutatud eesmärgiga tagada Eesti pärandkoosluste püsimine.. PKÜ on organisatsioonina alguse saanud talguseltskonnast, kes käis suviti pärandkooslusi hooldamas. Traditsiooniliselt korraldab PKÜ igal aastal vähemalt kaks suurt talgut, mille käigus taastatakse mõni poollooduslik kooslus.

Uuringu sihtgruppi kuulusid perioodil 1.01.2010-31.08.2012 Eestimaa Looduse Fondi ja Pärandkoosluste Kaitse Ühingu looduskaitselistel talgutel osalenud üksikisikutest vabatahtlikud.

Kokku osales perioodil 1.01.2010-31.08.2012 ELFi talgutel 1709 inimest, sh 1360 indiviidi ning 349 gruppide esindajat, ning PKÜ talgutel 283 inimest, kellest 46 kontaktid olid talletatud. Gruppe ei arvatud valimi koosseisu põhjusel, et puudusid isikute kontaktid, samuti ei ole grupiviisiliselt osalenute puhul alati tegemist vabatahtlikega (nt kogu asutuse kollektiivse otsuse puhul talgutele minna).

Valimi moodustas ELF, edastades uuringu teostajale, OÜle Cumulus Consulting 379 kontakti, sh 333 ELFi ja 46 PKÜ talgutel osalenut. Vastavalt lähteülesandele oli eesmärgiks saada kokku 300 respondendi vastused.

Valimi moodustamiseks koostas ELF kõikidest nimetatud perioodil talgutel osalenud indiviididest üldise nimekirja, millest selekteeris unikaalsete telefoninumbrite alusel välja 333 ELFi ja 46 PKÜ talgutel osalenut. Nimekirja koostamisel ei võetud arvesse vene- ja teisi võõrkeelseid talgulisi, samuti mitte alaealisi. Korduvkülastajad võeti arvesse ühekordselt.

1.2. Uuringu metoodika

Uuring koosnes kolmest osast: alguses ja lõpus fookusgruppide intervjuud ning telefoniintervjuud andmete kogumiseks. Esmalt viidi 22. ja 23. augustil Tartus ja Tallinnas läbi fookusgruppide intervjuud ELFi ja PKÜ talgujuhtidega, arutamaks nendega telefoniintervjuude küsimusi. Seejärel viidi läbi telefoniintervjuud.

Intervjuud viidi läbi perioodil 6.-18.09.2012, kasutades *CATI (computer-assisted telephone interviewing)* meetodit. Sellele eelnevalt toimus 5. septembril 2012 küsimustiku testimine, mille järgselt mõningaid küsimusi korrigeeriti.

Küsimustik koosnes 17 küsimusest, mis jagunesid nelja blokki:

1. motivatsioon (ankeedis küsimused 1-3);
2. talgute mõju (ankeedis küsimused 4-7);
3. talgutel osalemise takistused ja võimalikud lahendused (ankeedis küsimused 8-10);
4. vastaja profiil (ankeedis küsimused 11-17).

Ankeet sisaldas nii valikvastustega kui ka avatud küsimusi mis raporti koostamiseks sorteeriti ning grupeeriti. Ankeet on ära toodud käesoleva aruande lisas 1.

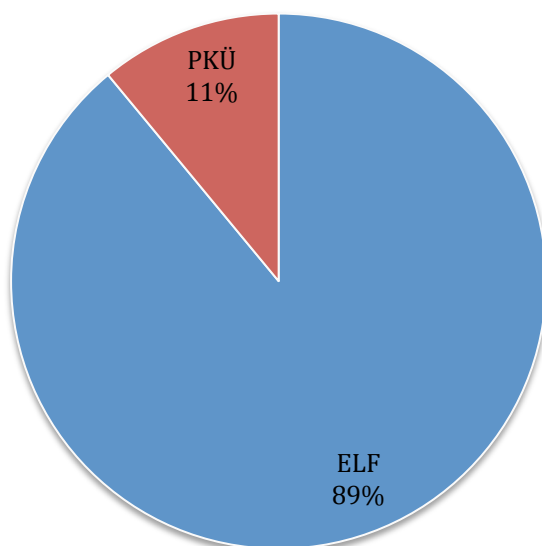
Peale telefoniintervjuude läbiviimist korraldati 26. ja 27. septembril Tartus ja Tallinnas fookusgruppide kohtumised talgujuhtide, korraldajate ja mõnede osalejatega, tõlgendamaks saadud tulemusi ning arutamaks võimalikke küsimustevahelisi seoseid (fookusgruppides osalenud inimeste nimekirjad asuvad lisas 2).

Arvandmeid töödeldi programliga *Microsoft Excel*.

2. Uuringu tulemused

2.1. Respondentide taust

Uuringule vastas 300 respondenti, mis moodustab 79% uuringu valimist. Nendest 267 inimest olid ELFi ja 33 inimest PKÜ talgutel osalenud (joonis 1).

Valimisse sattunutest vastas küsimustele seega 80% ELFi ja 71% PKÜ talgulistest.

Vastanute vanusevahemik oli 19 kuni 66 eluaastat. Vastajate keskmine vanus oli 36 aastat.

Respondentidest 201 (67%) olid naised ja 99 (33%) mehed.

ELFi talguliste hulgas oli naiste osakaal suurem kui PKÜ puhul. Viimasel juhul olid ülekaalus mehed, ELFi talgulistest olid aga enam kui 2/3 naised (tabel 1).

Joonis 1. Vastanute jaotus

Tabel 1. Vastanute sooline jaotus

	ELF	PKÜ	Kokku
Mehed	80 (30%)	19 (58%)	99 (33%)
Naised	187 (70%)	14 (42%)	201 (67%)

Suurem osa vastanutest nii ELFi kui ka PKÜ talguliste puhul jäi vanusevahemikku 25-34 ja 35-44 (tabel 2). Kokku moodustasid kaks põhilist vanusegruppi 68% vastanute koguhulgast.

ELFi ja PKÜ talguliste võrdluses on märgata, et viimase puhul oli nooremapiolsete inimeste osakaal mõnevõrra suurem, kahe põhilise vanusegrupi osakaal kühndib 91% kõikidest PKÜ talgulistest, ELFi puhul oli nende osakaal 66%. See on aga mõistetav, kuna PKÜ ühendab märgatavalt homogeensemät inimgruppi, ELFi talgud on enamasti suunatud avalikkusele, seega on ka osalejate profiil mitmekesisem.

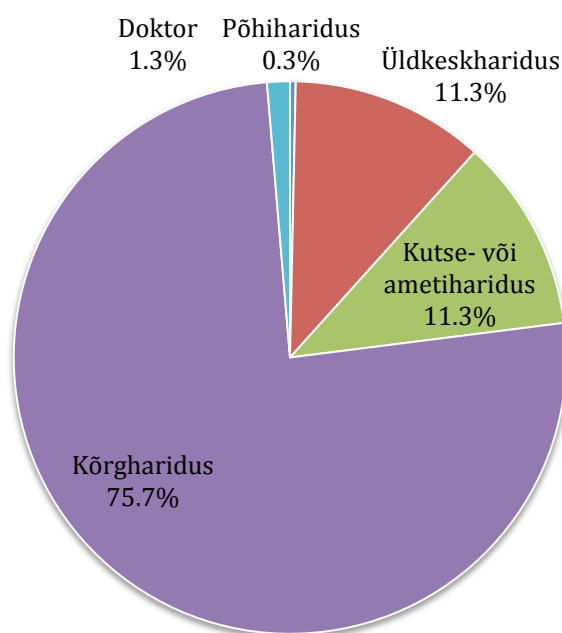
Tabel 2. Vastanute vanuseline jaotus

Vanusegrupp	...24	25-34	35-44	45-54	55-64	65...
ELF	21	103	72	50	20	1
PKÜ	2	15	15	1	0	0
Vastanuid kokku	23 (7,7%)	118 (39,3%)	87 (29%)	51 (17%)	20 (6,7%)	1 (0,3%)

Kolmveerand vastanutest olid kõrgharidusega (joonis 2). Põhiharidusega oli vaid üks vastanu.

PKÜ vastanute puhul on võimalik täheldada mõnevõrra suuremat kõrgharidusega inimeste osakaalu, mis on seletatav asjaoluga, et PKÜ liikmed on enamasti endised ja praegused loodusalade üliõpilased.

Seega näitab vastanute haridustase, et reeglina osalesid looduskaitselistel talgutel kõrgema kvalifikatsiooniga inimesed.

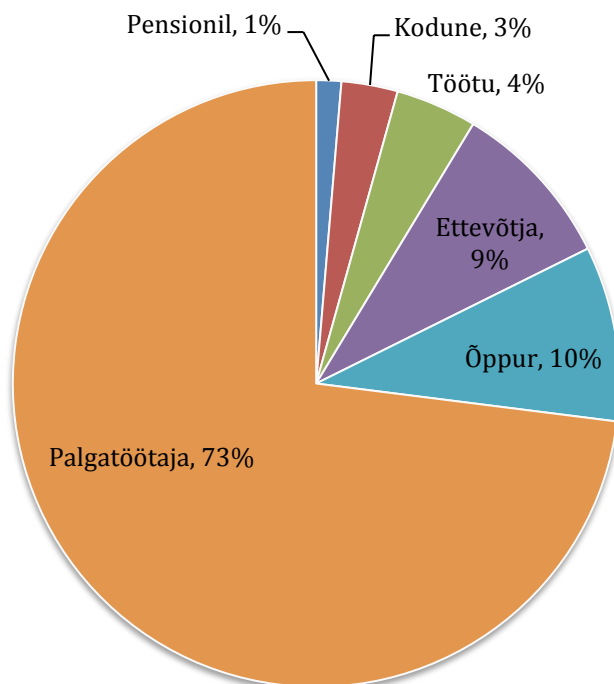

	ELF	PKÜ	Kokku
Põhiharidus	1 (0,3%)	0 (0%)	1 (0,3%)
Üldkeskharidus	31 (12%)	3 (9%)	34 (11,3%)
Kutse- või ametiharidus	33 (12%)	1 (3%)	34 (11,3%)
Kõrgharidus	200 (75%)	27 (82%)	227 (75,7%)
Doktor	2 (0,7%)	2 (6%)	4 (1,3%)

Joonis 2. Vastanute haridustase

Kolmveerand respondentidest (73%) olid palgatöötajad (joonis 3). Madal oli pensionäride (1%), koduste (3%) ja töötute (4%) osakaal.

Võrreldes omavahel ELFi ja PKÜ talgulisi, on näha, et viimaste hulgas oli palgatöötajate osakaal mõnevõrra väiksem (60,6%) ja õppurite oma suurem (18,2%).

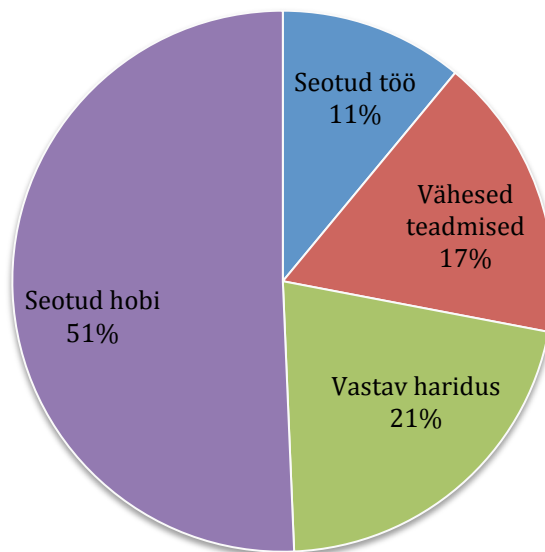

	ELF	PKÜ	Kokku
Ettevõtja	24 (9%)	3 (9,1%)	27
Palgatöötaja	199 (74,5%)	20 (60,6%)	219
Töötu	11 (4,1%)	2 (6,1%)	13
Pensionil	4 (1,5%)	0 (0%)	4
Õppur	22 (8,2%)	6 (18,2%)	28
Kodune	7 (2,6%)	2 (6,1%)	9

Joonis 3. Vastanute seisund tööturul

Looduskaitselistel talgutel osalesid sageli inimesed, kellel oli loodusega seotud hobi (joonis 4). Looduse temaatikaga kursis olevateks võib lugeda neid inimesi, kellel oli kas vastav haridus (21%) või seotud töö (11%). 17% vastanutest märkis, et nende teadmised loodusest on vähesed.

ELFi ja PKÜ talguliste võrdluses ilmneb, et viimaste puhul on vastava hariduse osakaal suurem (45,5%).

	ELF	PKÜ	Kokku
Vastav haridus	49 (18,4%)	15 (45,5%)	64
Seotud töö	29 (10,9%)	4 (12,1%)	33
Seotud hobi	140 (52,4%)	12 (36,4%)	152
Vähesed teadmised	49 (18,4%)	2 (6,1%)	51

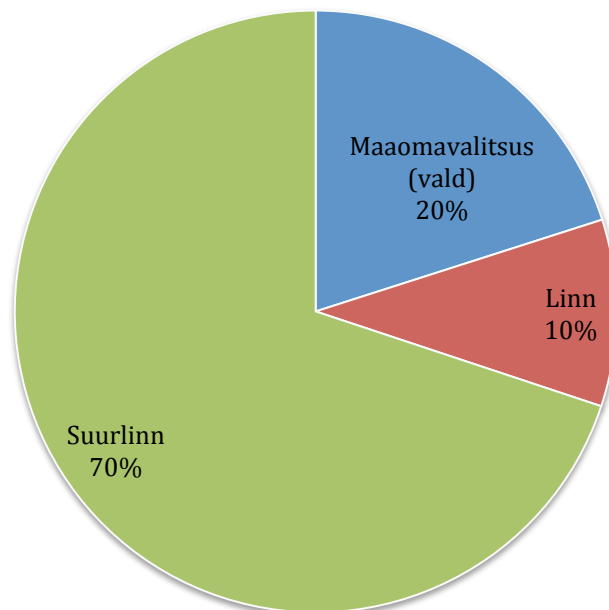
Joonis 4. Vastanute üldised teadmised loodusest

Suurem osa vastanutest (70%) oli pärit suurlinnast, so Tallinnast või Tartust, olles sealjuures nende vahel peaaegu võrdselt jagunenud (joonis 5). Tallinnast oli pärit 109 ja Tartust 100 inimest.

Teistest linnadest oli enim vastanuid pärit Rakverest (8) ja Pärnust (4), ülejäänud linnadest oli reeglina üks osaleja.

Maaomavalitsustest oli enim osalejaid Harku (6), Viimsi (4), Ülenurme (3) ja Kohila (3) valdadest, ülejäänud omavalitsustest oli reeglina üks osaleja.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et looduskaitselistel talgutel osaleva vabatahtliku kõige iseloomulikumaks profiiliks on keskmise vanusega 36 eluaastat naissoost kõrgharidusega palgatöötaja, kes on pärit kas Tallinnast või Tartust.

	PKÜ	ELF	Kokku
Maaomavalitsus (vald)	8 (24%)	52 (19%)	60
Linn	1 (3%)	29 (11%)	30
Suurlinn	24 (73%)	185 (70%)	209

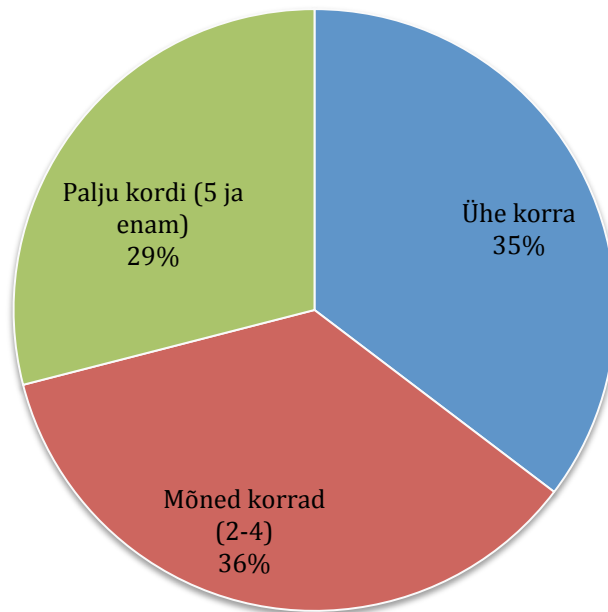
Joonis 5. Vastanute elukoht*

* Märkus: joonisel on 299 vastanu andmed, kuna üks oli oma elukohaks märkinud välismaa.

2.2. Talgutel osalemise motivaatorid

Suurem osa küsitletutest on looduskaitselistel talgutel osalenud rohkem kui üks kord (joonis 6). 36% vastanutest on osalenud mõnel korral (2-4) ja 29% paljudel kordadel (5 ja enam). Seega on korduvkülastajate osakaal kokku 65%.

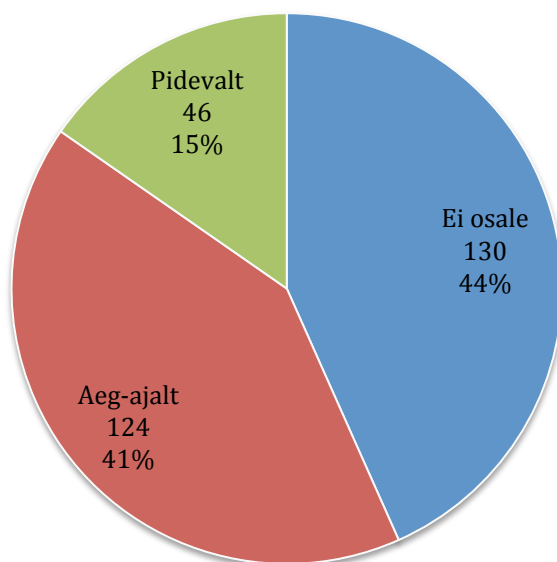
Mõningane erinevus valitseb ELFi ja PKÜ talguliste külastuskordade osas. Viimase puhul on nende, kes on talgutel osalenud 5 ja enam korda, osakaal ELFi omast märkimisväärselt suurem (ELFi talguliste puhul on vastavaks osakaaluks 23%). See viitab asjaolule, et PKÜ poolt korraldatavatel talgutel osalevad suure tõenäosusega igal aastal samad inimesed. Kuivõrd PKÜ talgutel osalevadki peamiselt ühingu liikmed, on korduvkülastajate suur osakaal ka mõistetav.

	ELF	PKÜ	Kokku
Ühe korra	105 (39%)	1 (3%)	106
Mõned korrad (2-4)	102 (38%)	5 (15%)	107
Palju kordi (5 ja enam)	60 (23%)	27 (82%)	87

Joonis 6. Talgutel osalemise sagedus

Küsimusele, kas lisaks ELFi/PKÜ talgutele osaletakse veel mõnes teises vabatahtlikus tegevuses, vastas 44% inimestest, et ei osale.

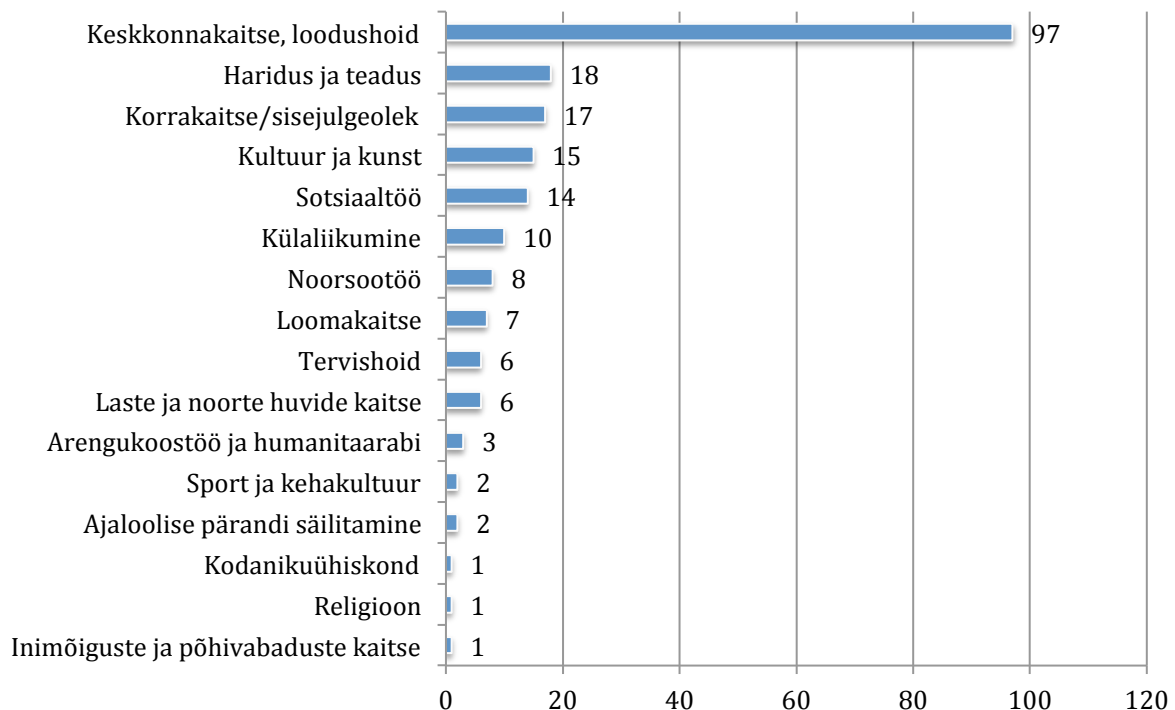
Pidevalt ja aeg-ajalt osalesid mõnes teises vabatahtlikus tegevuses kokku 170 inimest (56%). Seega olid pisut vähem kui pooled respondentidest eksklusiivselt looduskaitselistel talgutel osalejad.

Saamaks ülevaadet, millistes valdkondades veel vabatahtlikuna osaleti, kategoriseeriti nende, kes andsid küsimusele vastuseks "pidevalt" või "aeg-ajalt", vastused (joonis 8). Seejuures tuleb arvestada, et nii mõnigi vastanu osales mitmes erinevas vabatahtlikus tegevuses.

Algsele klassifikatsioonile liideti "kodanikuühiskond".

Joonis 7. Teised vabatahtlikud tegevused

Peale looduskaitselistel talgutel käimise osalesid respondendid kõige sagedamini vabatahtlikes tegevustes, mis olid seotud keskkonnakaitse, loodushoiu (97 inimest), hariduse ja teaduse (18 inimest) ning korrakaitse ja sisejulgeolekuga (17 inimest).

Joonis 8. Osalemine teistes vabatahtlikes tegevustes, mainimiste arv

Protsentuaalselt moodustasid need vastanud, kelle muu vabatahtlik tegevus lisaks looduskaitsele talgutele oli seotud keskkonna, looduse ja loomakaitse temaatikaga, ülejäänutest täpselt poole. Seega võib tõdeda, et suurema osa respondentide vabatahtlikud tegevused on ühel või teisel viisil loodusega seotud.

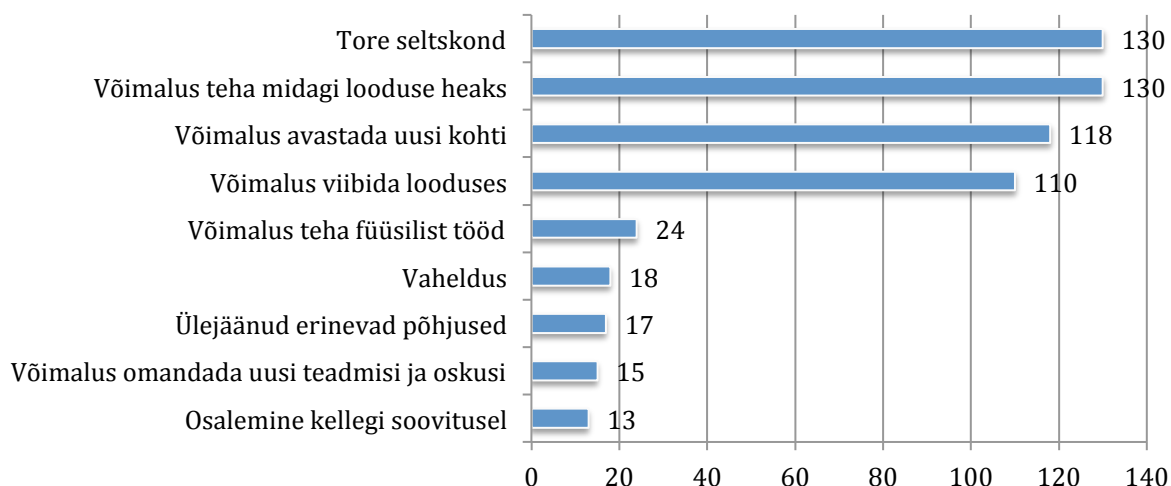
Vastanud on looduskaitse talgutel osalemise motivaatoritena välja toonud mitmeid (joonis 9). Respondentidelt küsiti, mis on see, mis neid eelkõige talgutel osalema motiveerib. Selgus, et on 4 põhimotivaatorit: tore seltskond, võimalus teha midagi looduse heaks, võimalus avastada uusi kohti ja võimalus viibida looduses. Reaalne mõjutamisvõimalus oleks korraldajail seega motivaatori "võimalus avastada uusi kohti" osas, kuna talgute korraldajad saavad asukohti valida.

Võimalik oli valida mitu vastusevarianti, samuti anti ka 73 vaba vastust, mis lülitati grupeerituna joonise 9 koosseisu. Enimlevinud vabad vastused olid:

1. võimalus teha füüsilist tööd;
2. vaheldus;
3. osalemine kellegi soovitusel;
4. ülejäänud erinevad põhjused (mainitud enamasti vaid ühel korral):
 - a. õhkkond;
 - b. võimalus õpetada lapsele vabatahtlikkust;
 - c. põnev tegevus;
 - d. dokumentaalfilmi tegemine;
 - e. sisemise rahu leidmine;
 - f. tasuta pääse;
 - g. uudishimu (2 mainimist);
 - h. talgute idee;
 - i. väljund, et oleks võimalik milleski kaasa lüüa;

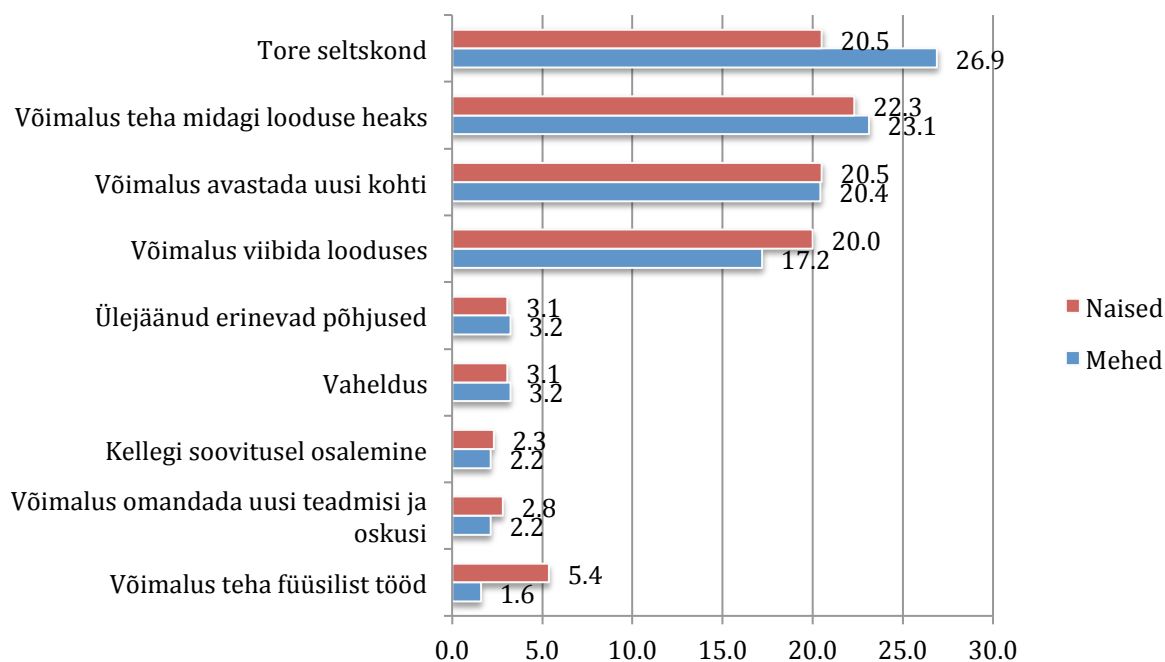
- j. organisatsiooni tööülesanne;
- k. ei oska öelda;
- l. vaba aja olemasolu;
- m. hea tunne;
- n. grupitöö vaimsus;
- o. huvitavad tööd;
- p. üritus kui selline.

Vaid üks vastanu on välja toonud, et “enam ei motiveeri midagi”.

Joonis 9. Talgutel osalemise motivaatorid, mainimiste arv

Talgutel osalemise motivaatorid olid naiste ja meeste lõikes küllaltki sarnased (joonis 10). Mehed on võrreldes naistega mõnevõrra tähtsamaks pidanud seltskonda, samas tähtsustavad naised enam võimalust viibida looduses ning teha füüsilist tööd.

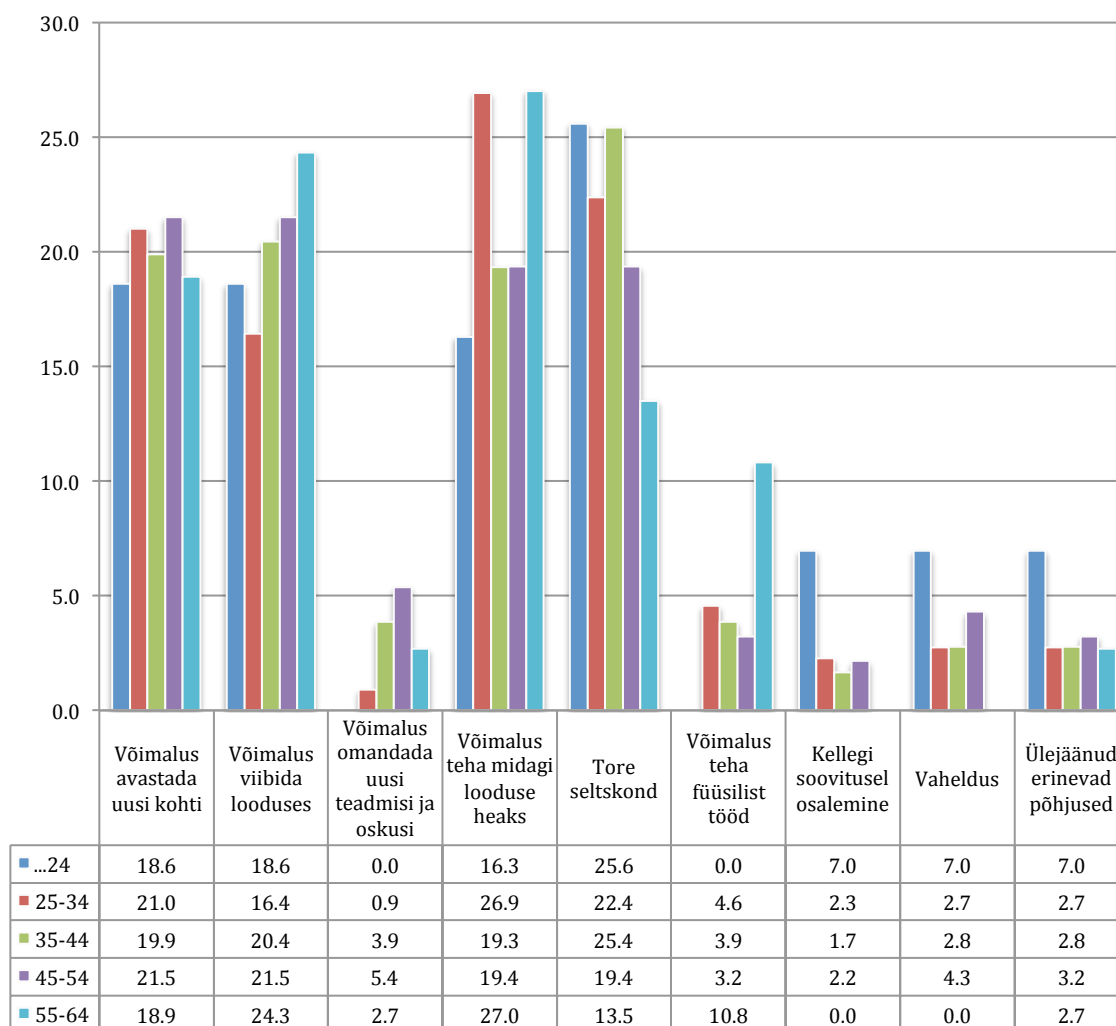

Joonis 10. Talgutel osalemise motivaatorid soo lõikes, %

Arvestades, et nende, kelle esmaseks motivatsiooniks oli talgutelt saada uusi teadmisi või oskusi, osakaal oli väga madal (15 vastanut), vaadeldi seda gruppi spetsiifilisemalt.

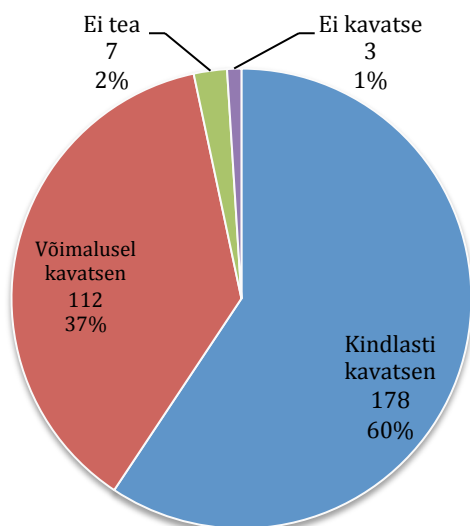
Ilmnes, et antud grupp ei eristu teistest millegi poolest. Need, kes soovisid talgutelt saada uusi teadmisi või oskusi, on pisut kõrgema keskmise vanusega (42) kui üldvalim (36). Haridustase ja seisund tööturul on üldvalimile sarnase profiiliga, valdav enamik oli kõrgharidusega palgatöötajad. Seega ei ole võimalik eristada, millised vabatahtlikud otsivad eelkõige uusi teadmisi või oskusi.

Talgutel osalemise motivaatorid on küllalt sarnased ka erinevate vanusegruppide lõikes (joonis 11). Võimalus avastada uusi kohti on kõige suuremaks motivaatoriks vanuserühmale 45-54, võimalus viibida looduses vanuserühmale 55-64, võimalus omandada uusi teadmisi ja oskusi vanusegrupile 45-54, võimalus teha midagi looduse heaks vanusegrupile 55-64, tore seltskond vanusegrupile ...24, võimalus teha füüsilist tööd vanusegrupile 55-64, kellegi soovitusel osales enim vanusegrupp ...24 ja vaheldust hindab kõige kõrgemalt vanusegrupp ...24.

Joonis 11. Talgutel osalemise motivaatorid vanuse lõikes, %*

* Märkus: vanusegruppi 65... kuulus vaid üks respondent. Seetõttu antud vanusegrupp joonisel ei kajastu.

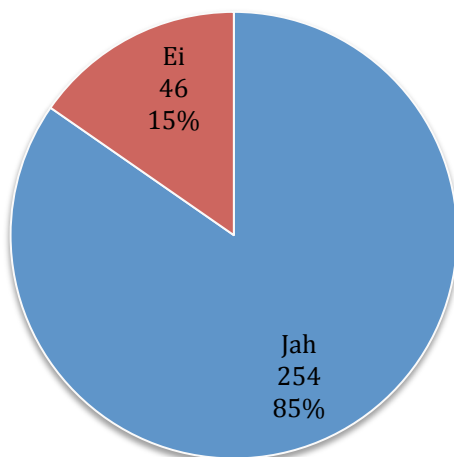

Üldiselt olid aga kõik vastanud looduskaitseliste talgute osas keskmisest positiivsemalt meelestatud – 97% kõikidest vastanutest kavatsesid talgutel ka edaspidi osaleda (joonis 12).

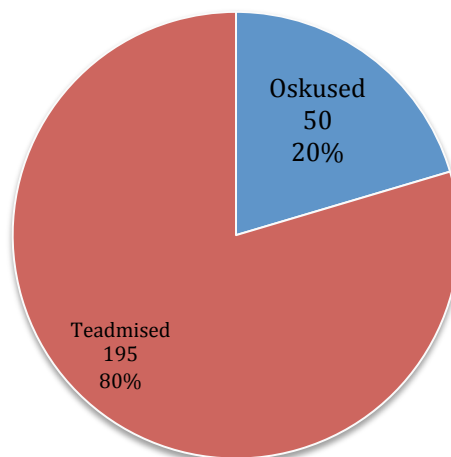
Joonis 12. Talgutel osalemine tulevikus

2.3. Talgute mõju

Talgute mõju uurimiseks küsiti respondentidelt, kas osalemine andis uusi teadmisi või oskusi. Suurem osa vastas jaatavalt – 254 inimest (joonis 13a). Vastuseid kategoriseerides on näha, et enam saadi teadmisi ja vähem oskusi – 195 inimest sai uusi teadmisi ja 50 oskusi (joonis 13b).

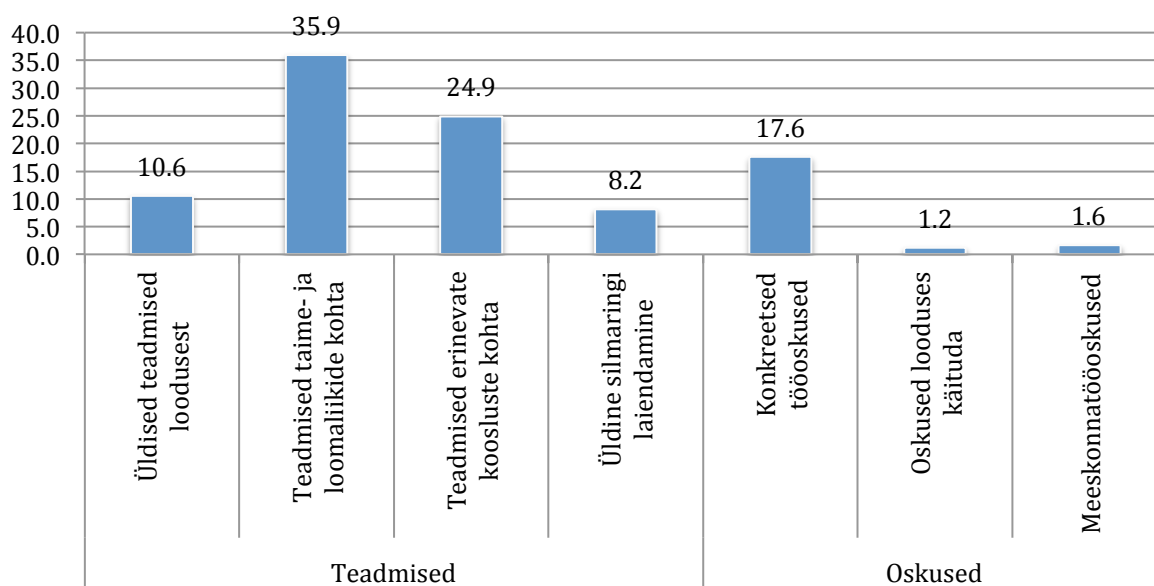

Joonis 13a. Uued teadmised või oskused

Joonis 13b. Oskused vs teadmised

Kõige enam said talgutel osalenud uusi teadmisi taime- ja loomaliikide kohta (joonis 14). Samuti mainiti sageli uusi teadmisi erinevate koosluste kohta. Kõige rohkem uusi oskusi saadi mingite kindlate töövõtete kohta.

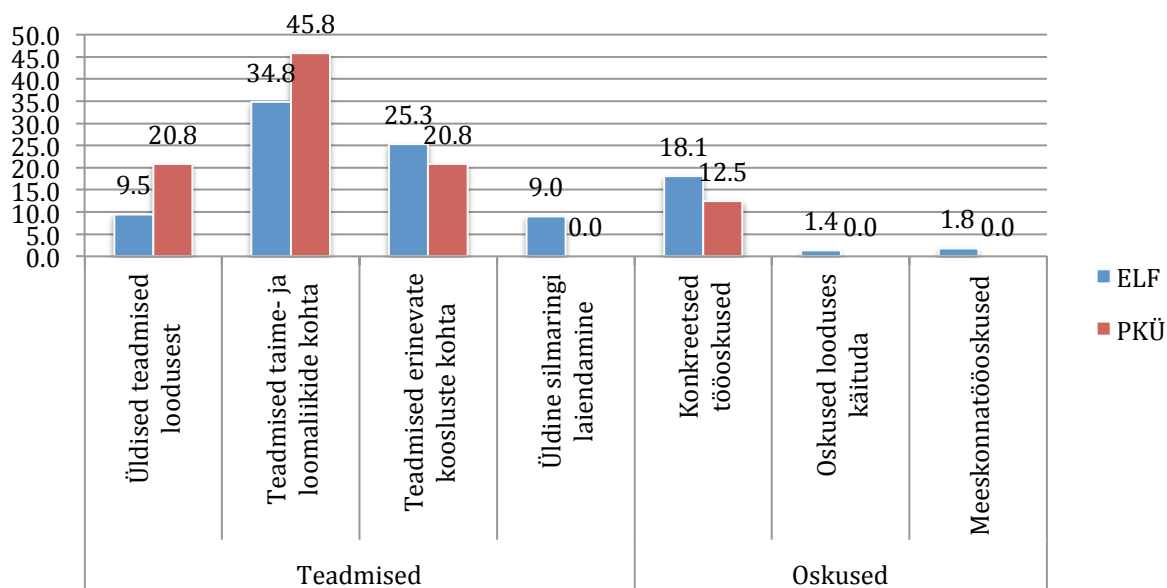
Joonis 14. Talgutelt saadud uued teadmised ja oskused*

* Märkus: joonis kajastab kategooriate osakaalu protsentides. Grupeeritud on kõik vastused, va need, mis ei peegeldanud vastaja kindlat teadmist (nt vastus "ma ei tea"), mida oli kokku 9. Järgnevas tabelis on selgitatud, mil moel on vastused kategooriatesse jagatud.

Tabel 3. Ülevaade teadmiste ja oskuste kategooriatest

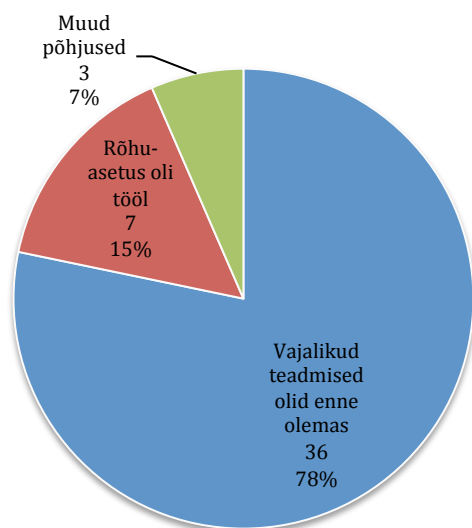
Kategooria	Jaotus	Näited
Teadmised	Üldised teadmised loodusest	• Teadlikkus inimese ja looduse vastasmõjust • Miks teatud asjad looduses juhtuvad • Kuidas üldised seosed looduses toimivad
	Teadmised taime- ja loomaliikide kohta	• Info kõrede kohta • Taimede tundmine ja määramine • Täpsemad teadmised kindlatest liikidest
	Teadmised erinevate koosluste kohta	• Pärandkoosluste kaitse • Puisniidud • Taimekooslused ja nende elupaigad
	Üldine silmaringi laiendamine	• Uue kohaga tutvumine • Miks on teatud töid vaja teha • Saarte ajalugu
Oskused	Konkreetsed tööoskused	• Aia ehitamine • Toidu valmistamine paljudele inimestele • Kadakate raiumine
	Oskused looduses käituda	• Liiklemine raba peal ilma laudrajata • Kanuuga sõitmine • Kuidas looduses süüa teha
	Meeskonnatööoskused	• Meeskonnatöö • Rahvusvahelises seltskonnas töötamine • Koostöö (nt RMKga)

Võrreldes omavahel ELFi ja PKÜ vastanuid, on näha, et esimesed on PKÜ talgulistest enam saanud teadmisi erinevate koosluste ning oskusi uute töövõtete kohta, samas kui PKÜ talgulised on enam saanud teadmisi taime- ja loomaliikide kohta (joonis 15).

Joonis 15. Talgutelt saadud uued teadmised ja oskused ELFi ning PKÜ talguliste lõikes*

* Märkus: joonis kajastab kategooriate osakaalu protsentides ELFi ja PKÜ talguliste lõikes.

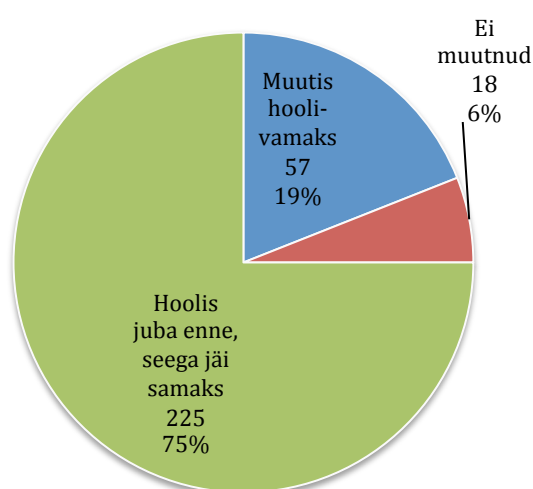

Suurem osa 46 vastanust, kes leidis, et ta ei omandanud talgute käigus uusi teadmisi või oskusi, vastas, et vajalikud teadmised ja oskused olid enne olemas (78%). Samuti toodi välja, et eesmärgiks oli töö tegemine, mitte millegi uue omandamine (joonis 16).

Üksnes ühel korral mainiti, et talgujuhid ei olnud uute teadmiste ja oskuste andmiseks piisavalt kompetentsed. Ühel korral mainiti veel, et talgud olid uute teadmiste omandamiseks liiga lühikesed ning korra, et ei osata midagi spetsiifilist välja tuua.

Joonis 16. Põhjused, miks ei saadud uusi teadmisi või oskusi

Vaadeldes neid, kes ei saanud talgutelt uusi teadmisi või oskusi, võib täheldada mõningaid erinevusi. Peamiselt oli küll tegemist kõrgharidusega inimestega (70%), kuid vastanute seas domineerisid mehed (59%), samas kui üldvalimis olid ülekaalus naised (67%). Suurema osakaaluga üldvalimiga võrreldes olid ka grupi üldised teadmised loodusest, 28% oli vastav haridus ja 15% seotud töö (üldvalimis olid osakaalud vastavalt 21% ja 11%). Talgutel osalemise esmaste motivaatorite hulgas aga märkimisväärsed erinevusi polnud, peamiseks motivaatoriks oli tore seltskond (21 mainimist), peaaegu samavõrra tähtis oli võimalus avastada uusi kohti (20 mainimist). Üldvalimi puhul oli samuti tähtsaimateks motivaatoriteks tore seltskond ja võimalus teha midagi looduse heaks.

Küsimusele, kas talgutel osalemine muutis suhtumist loodusesse või mitte, vastas suurem osa, et hoolisid loodusest juba enne, seega jäi suhtumine samaks (joonis 17), mis on ka loogiline, kuna suurem osa vastanuid on korduvad talgulised, kes on looduse ja selle kaitse temaatikaga hästi kursis.

Need, kelle suhtumine loodusesse muutus talgutel osalemise järgselt hoolivamaks (19% vastanutest), on samuti sagedased talgutel käijad (47% on käinud enam kui 5 korda ja 23% mõned korrad). Seega muudavad talgud suhtumist pigem pikema aja jooksul.

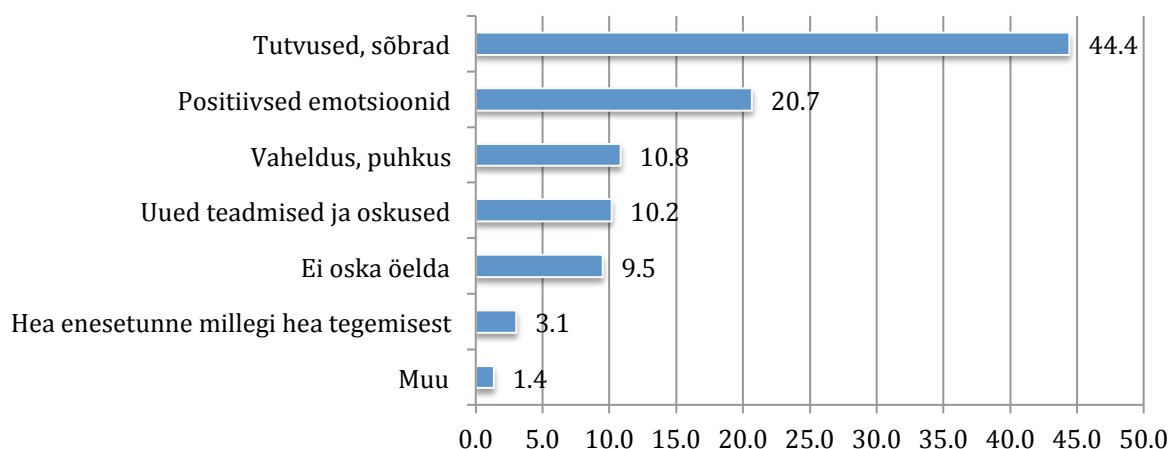
Joonis 17. Suhtumise muutumine loodusesse

Sarnaselt üldvalimile on need, kelle suhtumine muutus, kõrgharidusega naissoost palgatöötajad (tabel 4).

Tabel 4. Vastanud, kelle suhtumine loodusesse muutus hoolivamaks

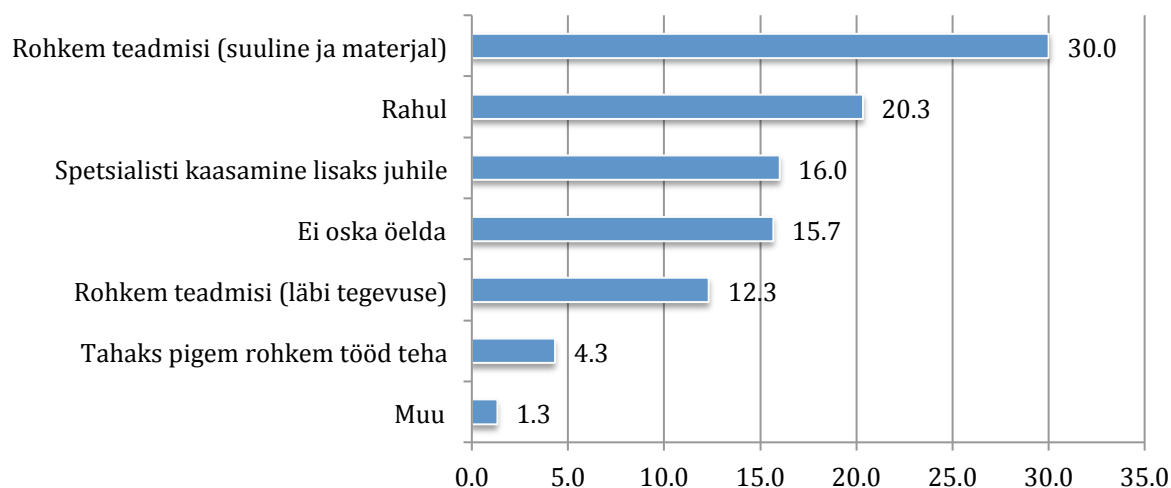
Sugu		Haridustase	Vastanuid	Seisund tööturul	Vastanuid
Mees	18	Põhiharidus	1	Ettevõtja	3
Naine	39	Üldkeskharidus	5	Palgatöötaja	46
		Kutse- või ametiharidus	7	Töötu	3
		Kõrgharidus	44	Pensionil	1
				Õppur	4

Lisaks juba mainitud uutele teadmistele ja oskustele said talgutel osalenud ka palju uusi tutvusi ning positiivseid emotsioone (joonis 18). Samuti mainiti head enesetunnet millegi hea korda saatmisest, vaheldust ning samuti veelkord uusi teadmisi ja oskusi.

Joonis 18. Mida talgutelt veel saadi, %

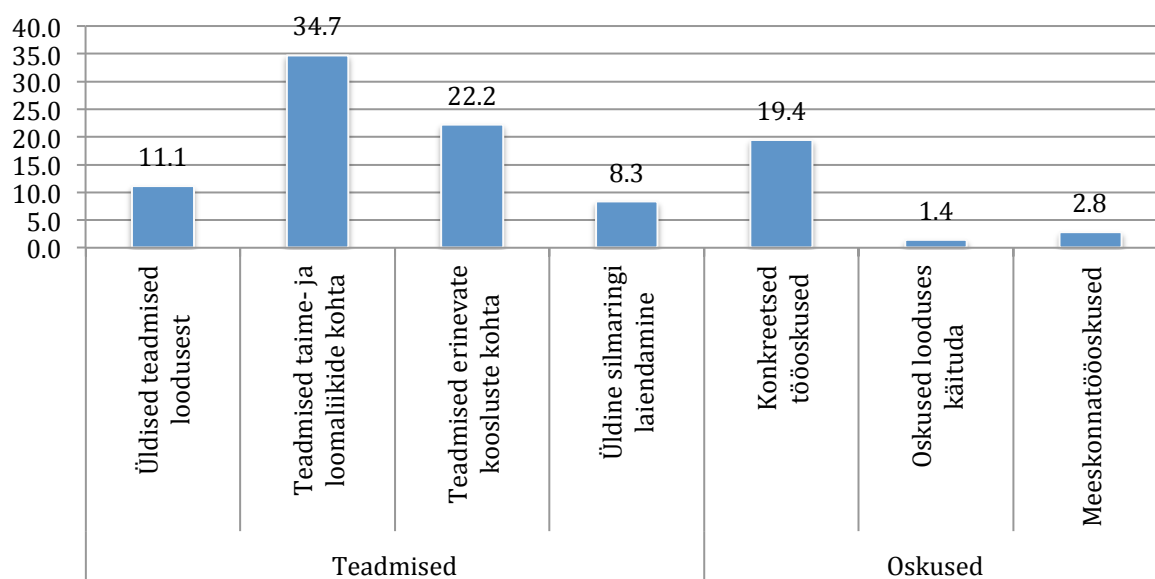
Respondentidelt küsiti, mida võiks talgutel loodushariduslikult enam pakkuda (joonis 19). Peamiselt sooviti saada rohkem teadmisi, samuti peeti vajalikuks lisaks talgujuhile spetsialisti kaasamist. Küllalti palju öeldi ka, et talgutega ollakse rahul (61 vastanut), või ei osatud midagi spetsiifilist välja tuua (47 vastanut).

Joonis 19. Mida võiks talgutel loodushariduslikult enam pakkuda, %

Rohkemate teadmiste all peeti silmas taustainfot talgute paiga, konkreetsete liikide kohta, samuti mainiti taimemäärajate kasutamise vajalikkust. Spetsialisti all peeti silmas kas mõne bioloogi, teadlase või kohaliku elaniku kaasamist. Rohkem teadmisi läbi tegevuste sooviti saada läbi talgute käigus korraldatavate ekskursioonide ja matkade.

Eraldi vaadeldi gruppi, kes soovis loodushariduslikult rohkem teadmisi saada (joonis 20).

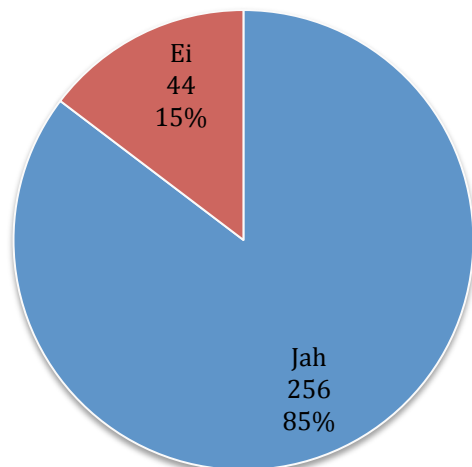

Joonis 20. Rohkem teadmisi sooviv grupp, %

Üldvalimiga võrreldes märkimisväärne erinevus puudub. Need, kes soovisid rohkem teadmisi, vastasid ühtlasi, et said talgutelt enim teadmisi liikide ja koosluste kohta.

2.4. Talgute korraldamine ja takistused osalemisel

Respondentidest 85% leidis, et on midagi, mis takistab neil looduskaitselistel talgutel sagedamini osalemast (joonis 21).

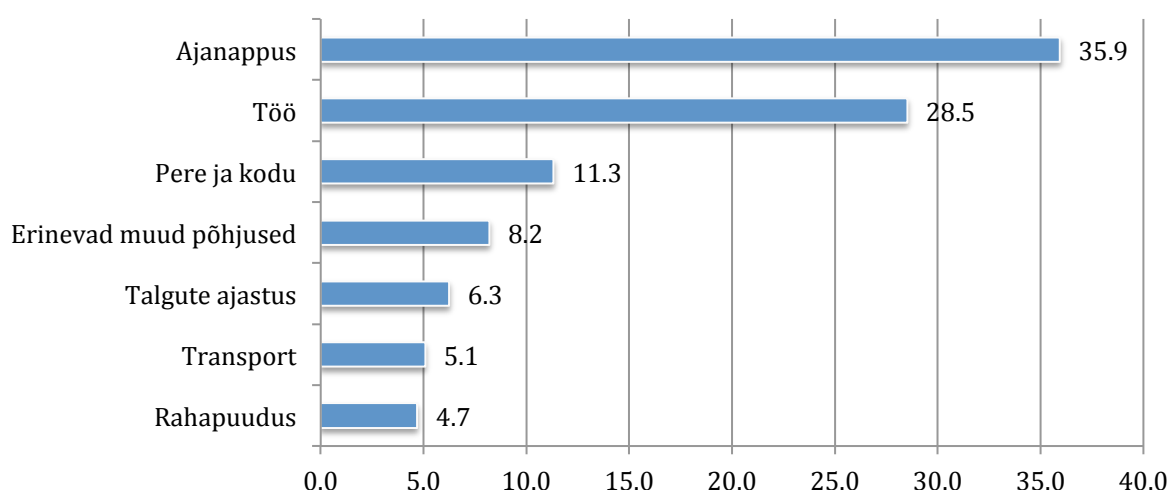

Võib eeldada, et need 44 vastanut, kellel sagedamini osalemiseks takistused puuduvad, suudavad leida sobiva aja ning talgud oma muude tegemiste vahele ära paigutada, sest nende profiilis pole midagi spetsiifilist, mis neid üldvalimist oluliselt eristaks.

Kaks kolmandikku neist on naissoost, kõrgharidusega (30) palgatöötajat (29).

Joonis 21. Kas midagi takistab talgutel sagedamini osalemist?

Kaheks peamiseks põhjuseks, mis talgutel sagedamini osalemist takistab, olid ajanappus ja töö (joonis 22), mille osas ei ole korraldajatel võimalik midagi ette võtta. Mõjutada on aga võimalik teisi valdkondi – talgute ajastus, transport ja rahapuudus, kuigi nimetatud põhjused on märkimisväärselt väiksema olulisuse astmega.

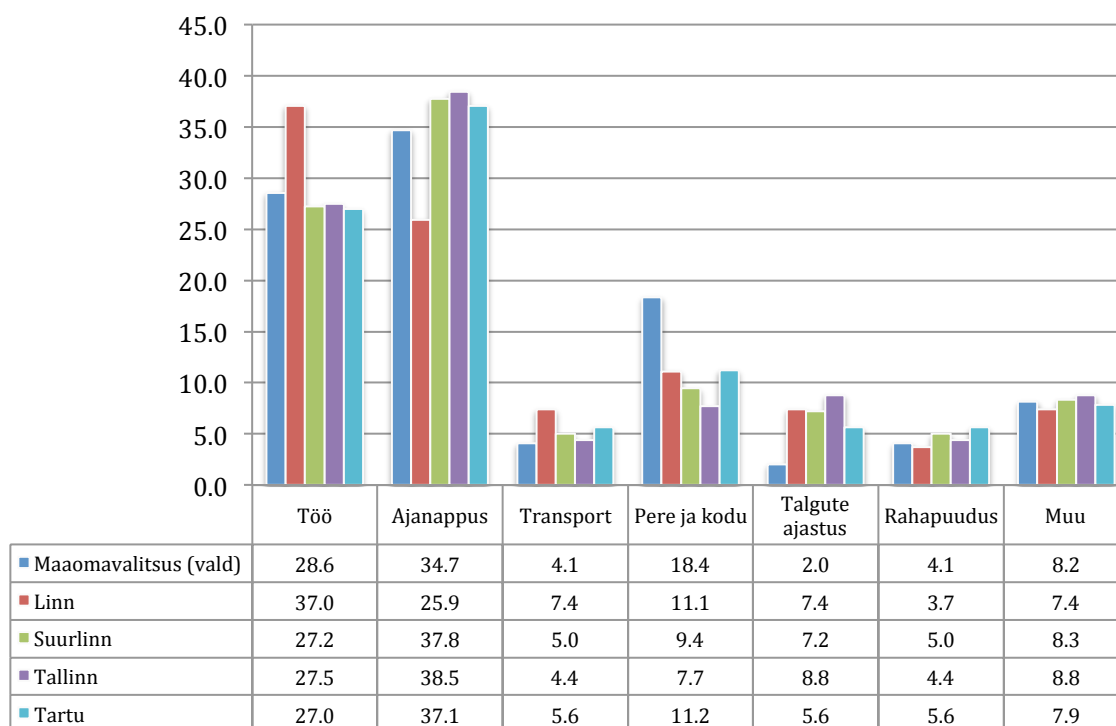
Joonis 22. Takistused, mis pärsvivad talgutel sagedamini osalemist, %*

* Märkus: erinevate muude põhjuste alla liigitati vastused, mida esines enamasti vaid 1-2 korda. Need on allpool eraldi välja toodud.

Erinevad muud põhjused:

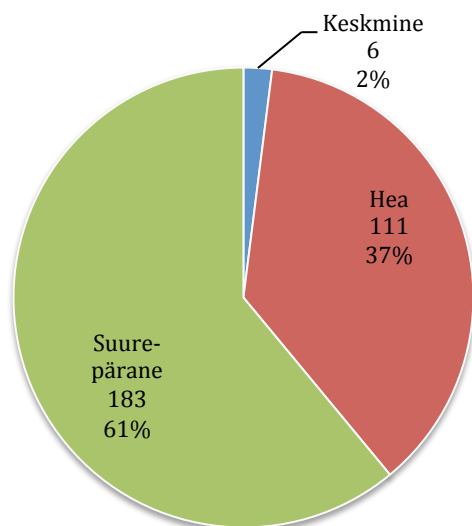
- tegevuste ühetaolisus;
- kattuvad tegevused;
- liiga palju käinud;
- ealised iseärasused (2);
- mugavus;
- toitlustus – ei meeldi pakutav toit (keemia) ja prügiga ümberkäimine;
- motivatsiooni puudumine (2);
- tervis (4);
- elamine välismaal (2);
- ilmastikutingimused;
- põlvkondade suur vanusevahe;
- infopuudus talgute kohta;
- laiskus.

Transpordi lõikes Tallinna ja Tartu vahel suurt erinevust ei ole (joonis 23). See on pigem probleemsemaks Tartust pärit vastanute puhul, kuigi ELFi sõnul on just neile kõige sagedamini seda organiseeritud.

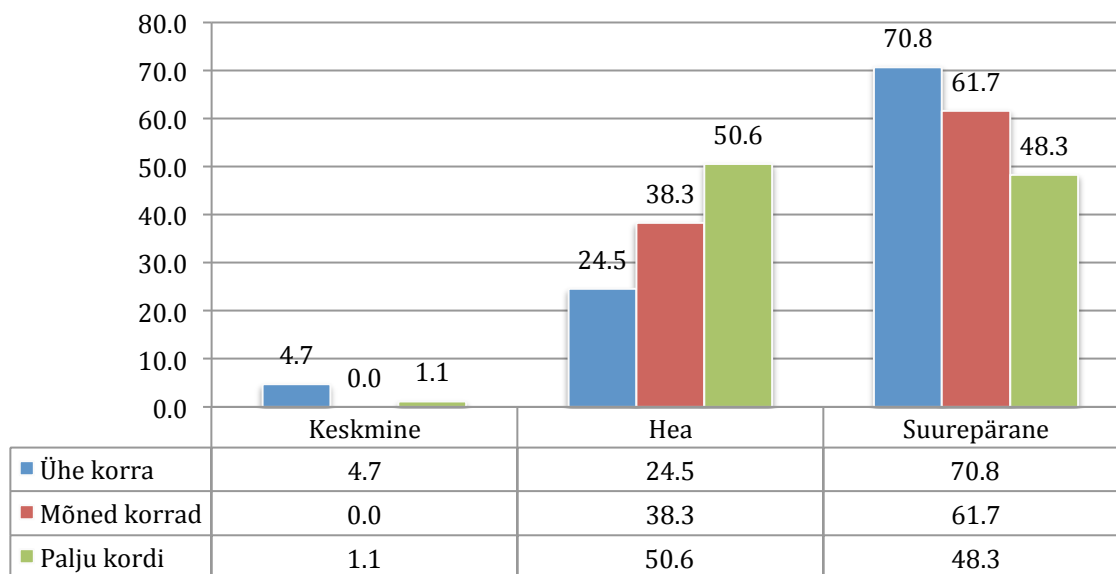
Joonis 23. Takistuste seos vastanute elukohaga, %

Vastanute hulgas oli kokku 12 inimest, kellele rahapuudus takistuseks oli. Antud grupp ei eristu üldvalimist millegi spetsiifilise poolest, sinna kuulus 10 naist ja 2 meest, kellest valdav osa oli kõrgharidusega palgatöötajad.

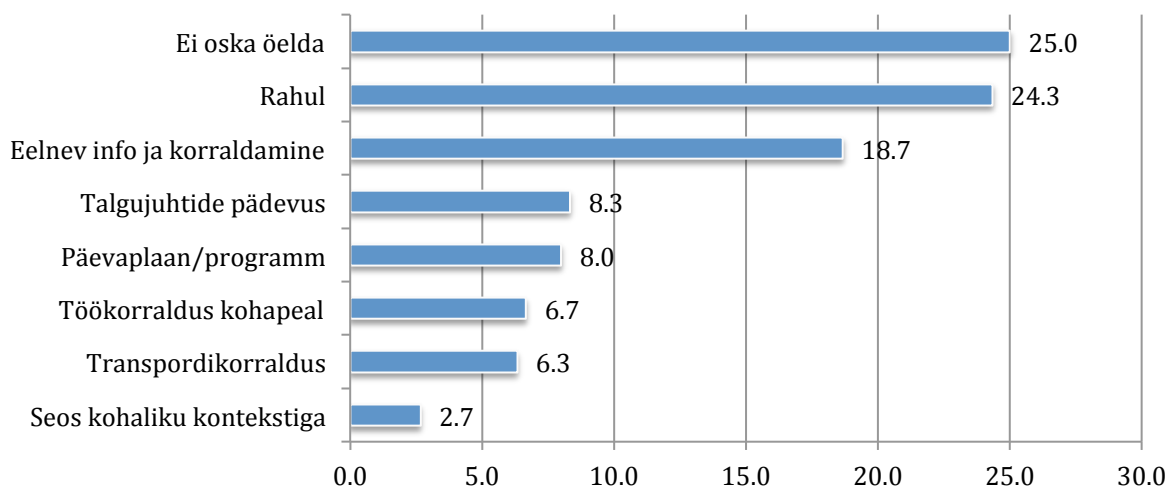
Joonis 24. Hinnang talgute läbiviimisele

Hinnanguks "keskmine" andis 4,7% ühe korra talgutel osalenutest, so kokku 5 inimest. Teatavat seost võib täheldada talgutel käidud kordade arvu ja antud hinnangute vahel – mida tihedamini talgutel osaleti, seda madalam hinne neile anti (sagedamini osalenud kaldusid rohkem andma hinnanguks "hea", mitte "suurepärase").

Joonis 25. Hinnangu seos talgutel osalemise sagedusega, %

Veerand vastanutest ei osanud öelda, mida võiks talgute läbiviimisel teisiti teha, umbes sama paljud olid kõigega rahul (joonis 26). Enim peeti oluliseks eelnevat korraldust ja informeerimist (18,7% vastanutest), ülejäänud tähelepanekud olid märgatavalt väiksema osakaaluga.

Joonis 26. Mida võiks talgute läbiviimisel teisiti teha

Eelneva info ja korraldamise all on silmas peetud:

- sihtgruppide ja nende suuruse kavandamist;
- tööjaotust;
- talgute kestuse kavandamist selliselt, et need oleksid kooskõlas kohalejõudmise aja ja töö mahuga;
- arvestamist eesti- ja muukeelsete gruppide erinevate vajadustega ;
- uute asukohtade leidmist;
- teavitamist, milliseid tööriistu peaks ise kaasa võtma;
- toitlustuse korraldust (kogused);
- eelnevat infojagamist;
- osalemishindade langetamist;
- tagasiside andmise võimaluste planeerimist;
- prügimajanduse kavandamist, nt sorteerimist;
- peredele eraldi talgute kavandamist;
- tööinimestele sobival ajal talgute korraldamist;
- formaadi muutmist atraktiivsemaks.

Talgujuhtide pädevuse all on silmas peetud nii nende juhiomadusi kui ka teadmisi loodusest ning konkreetsest paigast.

Päevaplaani ja programmi all on silmas peetud:

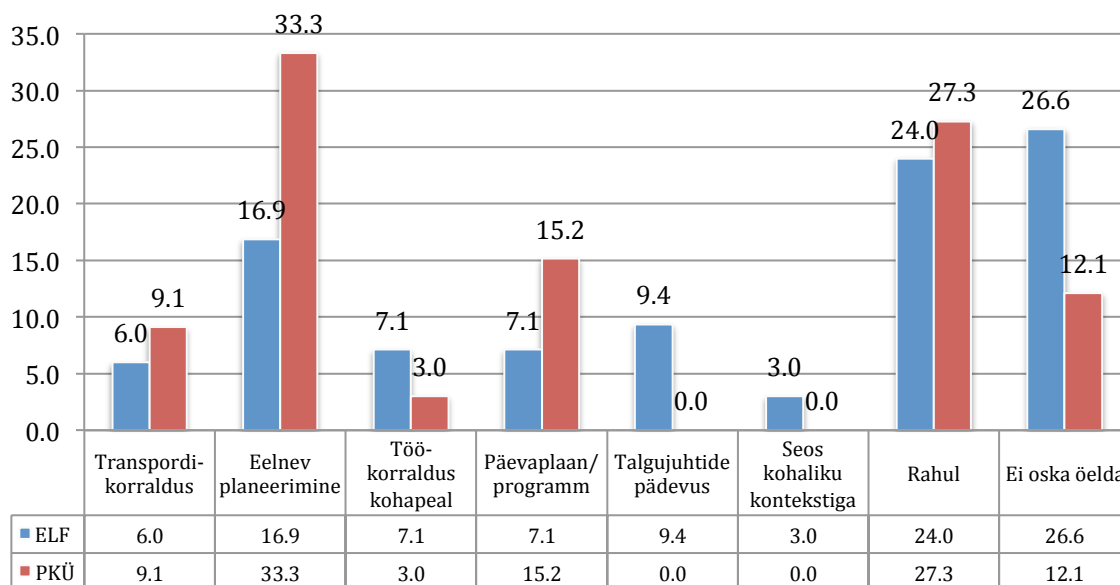
- enamaid loodushariduslikke tegevusi;
- rohkemat tööd;
- atraktiivsemat programmi;
- rohkemaid ühistegevusi;
- konkreetsemat ülesehitust;
- rohkemat liikumist ja matkasid.

Kohapealse töökorralduse all on silmas peetud:

- tööriistade olemasolu;
- konkreetsemat juhendamist;
- efektiivsemat tööjaotust, et jõuaks rohkem.

Lisaks sooviti, et talgupaika ja tagasi oleks organiseeritud transport ning kohalik kontekst (kooslused, liigid jmt) oleks rohkem lahti räägitud.

ELFi ja PKÜ talguliste omavahelises võrdluses torkab silma viimaste soov paremaks eelnevaks planeerimiseks, samuti on soovitud muutusi päevaplaanis ja programmis (joonis 27). Seega võib öelda, et PKÜ talgutel osalenud soovivad ELFi talgulistest enam muudatusi.

Joonis 27. Mida võiks talgute läbiviimisel teisiti teha, ELFi ja PKÜ vastanud eraldi, %

Kokkuvõte

Uuringu “Looduskaitstes vabatahtlikuna osalemine ja selle loodushariduslik mõju” eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid looduskaitsealaseid teadmisi omandavad looduskaitse vallas tegutsevad vabatahtlikud läbi vabatahtliku töö, ning kuidas nad saadud teadmisi ja kogemusi hindavad.

Uuring viidi läbi telefoniintervjuu vormis ja sellele vastas 300 inimest, kellest 267 pärinesid Eestimaa Looduse Fondi ja 33 Pärandkoosluste Kaitse Ühingu andmebaasist. Suurem osa vastanuist on looduskaitsealastel talgutel osalenud mitmeid kordi: korduvkülastajate osakaal on 65%. Siinjuures on oluline täheldada, et praktiliselt kõik vastanud on lubanud ka järgmistel kordadel talgutest osa võtta.

Looduskaitsealastel talgutel osalemise peamised motivaatorid on tore seltskond, võimalus teha midagi looduse heaks, võimalus avastada uusi kohti ja võimalus viibida looduses. Soovi omandada uusi teadmisi või oskusi on motivaatorina mainitud harva (15 korral). Samas on 85% respondentidest öelnud, et nad omandasid talgute käigus uusi teadmisi või oskusi. Seega on talgutel hariduslik mõju, kuigi see pole osalemise peamiseks motivaatoriks.

Kõige enam pakkusid looduskaitsealastel talgud teadmisi uute taime- ja loomaliikide kohta, palju õpiti ka erinevate koosluste osas. Oskustest prevaleerisid konkreetseid töövõtteid (nt sae ja trimmeri kasutamine, söögi valmistamine). Sageli märkisid osalejad, et talgutel oli silmaringi avardav mõju.

Talgud muutsid vastanutest 19% suhtumise loodusesse hoolivamaks, 75% respondentidest väitis, et hoolis loodusest juba enne talgutele minekut, seega jäi nende suhtumine samaks.

Lisaks uutele teadmistele või oskustele pakkusid looduskaitsealastel talgud palju uusi tutvusi ning positiivseid emotsioone, samuti oli vastanute arvates oluline talgutest saadav vaheldus ning võimalus viibida värskes õhus.

Respondendid olid reeglina talgute läbiviimisega väga rahul, andes keskmiseks hindeks 4,5. Kolmandik vastanutest aga leidis, et talgud võiksid loodushariduslikult veelgi enam teadmisi pakkuda, kaasates selleks siis täiendavaid inimesi (nt biolooge või teadlasi) ning jagades osalejatele materjale.

85% vastanutest arvas, et talgutel osalemist takistavad mitmed tegurid, neist peamiseks olid ajanappus ja töö. Rahapuudust ja transporti küll mainiti, kuid nende osakaalud jäid suhteliselt väikseks, vastavalt 4,7% ja 5,1%.

Vastuseks küsimusele, mida võiks talgute läbiviimisel teisiti teha, leidsid respondendid, et talgute korraldamine tuleks paremini läbi mõelda ning selle kohta enam infot jagada. Samuti arvati, et parandada saaks kohapealset korraldust töö efektiivsemaks muutmisel. Tõenäoliselt vajab ka talgujuhi roll edaspidi selgemat määratlemist, et kõik teaksid, mida temalt oodata.

Lisad

Lisa 1. Küsitlusankeet

I Blokk - motivatsioon

1. Mitu korda olete ELFi/PKÜ talgutel osalenud? (ühe korra - 1/ mõned korrad - 2-4/ palju kordi - 5 või enam)
2. Mis eelkõige motiveerib Teid ELFi/PKÜ talgutel osalema? (võimalus avastada uusi kohti/ võimalus viibida looduses/ võimalus omandada uusi teadmisi ja oskusi/ võimalus teha midagi looduse heaks/ tore seltskond/ muu - mis?)
3. Kas osalete ka mõnes teises vabatahtlikus tegevuses lisaks ELFi/PKÜ talgutele? (ei osale/ aeg-ajalt / pidevalt)
 - a. Kui osalete, siis millises valdkonnas?

Valdkonnad:

1. Ajaloolise pärandi säilitamine, nt muinsuskaitse
2. Arengukoostöö ja humanitaarabi
3. Külaliikumine/ kohaliku elu edendamine
4. Haridus ja teadus
5. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse
6. Korrakaitse/ sisejulgeolek
7. Kultuur ja kunst
8. Laste ja noorte huvide kaitse
9. Noorsootöö
10. Keskkonnakaitse, loodushoid
11. Loomakaitse
12. Religioon
13. Sotsiaaltöö
14. Sport ja kehakultuur
15. Tervishoid
16. Vähemusrahvuste kultuuri edendamine ning lõimumine
17. Tarbijakaitse

II Blokk – talgute mõju

4. Kas ELFi/PKÜ talgutel osaledes saite loodusest uusi teadmisi või oskusi? (jah/ ei)
 - a. Kui ei, siis miks?
 - b. Kui jah, siis milliseid teadmisi või oskusi?
5. Kas ELFi/PKÜ talgutel osalemine muutis Teie suhtumist loodusesse? (muutis hoolivamaks/ ei muutnud/ hoolisin juba enne, seega jäi samaks)
6. Mida võiks ELFi/PKÜ oma talgutel loodushariduslikult rohkem pakkuda?
7. Mida talgutelt veel saite?

III Blokk – talgutel osalemise takistused ja lahendused

8. Kas on midagi, mis takistab ELFi/PKÜ talgutel (sagedamini) osalemast? (jah/ ei)
 - a. Kui jah, siis mis see on?

9. Palun andke üldine hinnang ELFi/PKÜ talgute läbiviimisele (1-väga halb; 5-suurepärase).
10. Mida võiks ELFi/PKÜ talgute läbiviimisel teisiti teha?

IV Blokk – vastaja profiil

11. Sugu (M/N)
12. Mis on Teie vanus?
13. Milline on Teie kõrgeim lõpetatud hariduse tase (põhiharidus/ üldkeskharidus/ kutse- või ametiharidus, sh keskeriharidus/ kõrgharidus (bakalaureus, magister, rakenduskõrgharidus, diplomiõpe/ doktor (varasem kandidaat)
14. Mis linnas või vallas Te elate?
15. Milline on Teie hetkeseisund tööturul (ettevõtja/ palgatöötaja/ töötu/ pensionil/ õppur/ kodune)
16. Millised on Teie üldised teadmised loodusest? (mul on vastav haridus/ minu igapäevane töö on seotud loodusega/ mul on loodusega seotud hobi/ mul on vähesed teadmised)
17. Kas kavatsete ka edaspidi Eestimaa Looduse Fondi/ Pärandkoosluste Kaitse Ühingu talgutel osaleda? (kindlasti kavatsen/ võimalusel kavatsen/ ei tea/ ei kavatse)

Lisa 2. Fookusgruppides osalenute nimekiri

Fookusgrupid viidi läbi Tallinnas ja Tartus.

22.08 Tartu	23.08 Tallinn	26.09 Tartu	27.09 Tallinn
1. Siim Angerpikk		1. Arvo Aljaste	
2. Tarmo Tüür		2. Indrek Kuuben	
3. Indrek Kuuben	1. Liina Allikas	3. Jaan Urb	1. Siim Kuresoo
4. Anu Ruut	2. Kristel Jaago	4. Jaak-Albert Metsoja	2. Kirke Torpan
5. Erle Tüür	3. Annika Anton	5. Eneli Luts	3. Rimo Lausmaa
6. Rait Parts	4. Kirke Torpan	6. Triin Nõu	4. Liina Allikas
7. Liis Kuresoo	5. Pille Pirn	7. Tarmo Tüür	5. Kristina Orlova
8. Rimo Lausmaa	6. Margit Salmar	8. Siim Kuresoo	6. Pille Peensoo
9. Eneli Luts	7. Siim Kuresoo	9. Rait Parts	7. Jaan Urb
10. Mihkel Laan	8. Jaan Urb	10. Anu Ruut	
11. Jaan Urb	9. Tarmo Tüür	11. Kristina Orlova	
12. Siim Kuresoo			